

یک روش کاربردی برای جمع‌آوری توده متون جامع مورد نیاز برای تولید هستان‌شناسی حوزه فازی

احسان شریفی^۱، محمود دی‌پیر^۲

۱ مری دانشکده مهندسی کامپیوتر، دانشگاه هوایی شهید ستاری، sharifi@ssau.ac.ir

۲ استادیار دانشکده مهندسی کامپیوتر، دانشگاه هوایی شهید ستاری

تاریخ دریافت: ۹۲/۱۰/۲ تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۰/۲

چکیده

هستان‌شناسی، توصیفی از یک حوزه در قالب یک ساختار قابل فهم توسط انسان و قابل خواندن توسط ماشین می‌باشد که از مفاهیم، صفات، روابط و قواعد تشکیل شده است. هستان‌شناسی حوزه، نوع خاصی از هستان‌شناسی است که به منظور بازنمایی دانش مرتبط با یک حوزه کاربردی خاص مورد استفاده قرار می‌گیرد. اما بدلیل طبیعت غیر دقیق دانش موجود در جهان واقع، هستان‌شناسی‌های فازی گزینه مناسب‌تری نسبت به هستان‌شناسی‌های محض برای مدلسازی معنایی جهان واقع می‌باشند. هستان‌شناسی‌های فازی از منطق نرم بجای منطق سخت برای بازنمایی دانش بهره می‌برند. کیفیت هستان‌شناسی فازی، رابطه مستقیم با جامعیت توده متونی دارد که برای ساخت هستان‌شناسی از آن استفاده می‌کنیم. ما در این مقاله یک روش کاربردی برای جمع‌آوری توده متون جامع مورد نیاز برای تولید هستان‌شناسی حوزه فازی پیشنهاد می‌کنیم. این روش شامل مراحل ایجاد مدل حوزه و جمع‌آوری توده متون با استفاده از خزشگر وب تاکیدی می‌باشد. درانتها نیز به منظور ارزیابی کارایی هستان‌شناسی به بررسی کاربرد هستان‌شناسی حوزه فازی در فرآیند توصیف و همتایابی وب‌سرویس‌های معنایی می‌پردازیم.

کلیدواژه

هستان‌شناسی حوزه فازی، مدل حوزه، خزشگر وب تاکیدی، همتایابی وب‌سرویس معنایی

مقدمه

توسط استاد^۹ بدین صورت تکمیل گردید: هستان‌شناسی یک توصیف صریح و صوری^{۱۰} از یک ادراک اشتراکی^{۱۱} می‌باشد. در واقع هستان‌شناسی درک مشترکی از مفاهیم موجود در یک حوزه^{۱۲} به همراه روابط بین آنها ارائه می‌نماید که برای حل مشکل چندمعنایی موجود در اکثر کاربردها مفید می‌باشد. اما هستان‌شناسی‌های کلاسیک دارای یک ایراد ذاتی می‌باشند. آنها برای نمایش مفاهیم غیر دقیق موجود در اکثر حوزه‌ها مناسب نیستند. مفاهیم غیر دقیقی نظیر نزدیک و بلند یا مفهومی نظیر هاورکرافت^{۱۳} که ترکیبی از هواپیما، قایق و اتوموبیل است توسط هستان‌شناسی کلاسیک قابل توصیف نیست. بدین منظور، هستان‌شناسی‌های فازی پا به عرصه ظهور نهادند. هستان‌شناسی‌های فازی از منطق فازی برای بازنمایی دانش مبهم و همچنین تسهیل استدلال بر روی آن بهره می‌برند. طی سالیان اخیر هستان‌شناسی‌های فازی در زمینه‌های مختلفی نظیر بازیابی

واژه هستان‌شناسی^۱ دارای تعاریف متفاوتی در دو حوزه فلسفه و علوم کامپیوتر می‌باشد. هستان‌شناسی از نظر فلسفی ریشه در متافیزیک دارد. متافیزیک را ریشه علم فلسفه می‌دانند و آنرا از الهیات جدا می‌کنند. ارسطو متافیزیک را فلسفه اول نامید و هستان‌شناسی را به عنوان یکی از اجزای متافیزیک به صورت مطالعه وجود و هستی تعریف نمود^۲. در حوزه علوم کامپیوتر بر ارجاع‌ترین تعریف از هستان‌شناسی توسط گروبر^۳ ارائه شد. بر اساس این تعریف، هستان‌شناسی توصیفی^۴ صریح^۵ از یک ادراک^۶ است. ادراک یک نمای ساده شده و انتزاعی^۷ از حوزه‌ای است که قصد داریم آنرا برای یک هدف مشخص بازنمایی^۸ کنیم. این تعریف

- 1 Ontology
- 2 The study of being and existence
- 3 Gruber
- 4 Specification
- 5 Explicit
- 6 Conceptualization
- 7 Abstract
- 8 Represent

- 9 Studer
- 10 Formal
- 11 Shared
- 12 Domain
- 13 Hovercraft

اطلاعات، موتورهای جستجو و مباحث مرتبط با وب معنایی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. ایجاد غیرخودکار هستان شناسی فازی از یک ساختار سلسله مراتبی از مفاهیم و یا هستان شناسی‌های غیرفازی موجود فرآیندی خسته‌کننده و مشکل بوده و اغلب نیازمند حضور افراد خبره در این زمینه می‌باشد. لذا معرفی یک روش کارآمد به منظور بازیابی خودکار هستان شناسی حوزه فازی امری مطلوب می‌باشد. دیدگاه‌های متنوعی برای تولید خودکار هستان شناسی فازی در طی سالیان اخیر معرفی شده است. ایراد اصلی اکثر دیدگاه‌های موجود، عدم وجود راهبردی مشخص برای جمع‌آوری توده متون^{۱۴} جامع مرتبط با حوزه مورد نظر می‌باشند. توده متون شامل کلیه منابعی است که برای تولید هستان شناسی حوزه فازی از آنها بهره می‌بریم. کیفیت و جامعیت یک هستان شناسی، رابطه مستقیم با جامعیت توده متونی دارد که برای ساخت هستان شناسی از آن استفاده می‌کنیم. لذا ارائه یک روش کاربردی برای تولید توده متون جامع می‌تواند باعث ارتقای کیفیت هستان شناسی فازی گردد.

در این مقاله در ابتدا شاخص‌ترین فعالیت‌های انجام شده در خصوص تولید هستان شناسی حوزه فازی را با تمرکز بر روی نحوه جمع‌آوری توده متون مورد بررسی قرار می‌دهیم. سپس به معرفی روش پیشنهادی برای جمع‌آوری توده متون جامع پرداخته و در ادامه به ارزیابی این روش می‌پردازیم.

این دیدگاه فرض می‌کند که توده متون موجود بوده و لذا هیچ روشی برای جمع‌آوری آن ارائه نمی‌کند [۱]. دیدگاه بعدی، ارائه یک هستان شناسی فازی توسط گسترش یک هستان شناسی حوزه محض بود که به منظور تلخیص اخبار مورد استفاده قرار گرفت و توسط لی و همکاران^{۱۹}، در سال ۲۰۰۵ معرفی گردید. در این دیدگاه به عنوان یک روش نیمه خودکار، ابتدا یک هستان شناسی حوزه در مورد رویدادهای خبری مختلف توسط فرد خبره تعریف می‌گردد. سپس با استفاده از یک مکانیزم پیش‌پردازش سند، واژگان معنادار موجود در توده متون اخبار بر اساس فرهنگ لغات چینی که توسط فرد خبره پیش‌تعریف گردیده است استخراج می‌گردد. واژه‌های معنادار بر اساس رویدادهای خبری و توسط دسته‌بند واژه دسته‌بندی می‌گردند. توده متون مورد نیاز برای تولید این هستان شناسی فازی، اخبار منتشر شده در سطح وب می‌باشد که به طور متناوب توسط یک عامل بازیاب^{۲۰} از وبسایت‌های خبری کشور تایوان جمع‌آوری می‌گردد [۲]. یکی دیگر از مهم‌ترین چارچوب‌ها توسط سو و همکاران^{۲۱} در سال ۲۰۰۶ معرفی گردید. در این چارچوب که FOGA نامیده می‌شود هستان شناسی فازی به صورت یک چهارتایی به شکل $F_O = (C, A^C, R, X)$ تعریف می‌گردد که C مجموعه مفاهیم، A^C مجموعه صفات و R بیانگر مجموعه روابط رده‌بندی و غیررده‌بندی بوده و X بیانگر مجموعه قواعد هستان شناسی می‌باشد. تحلیل مفهوم صوری فازی، خوشه‌بندی مفهومی فازی^{۲۲} و تولید روابط رده‌بندی^{۲۳} بخش‌های اصلی این چارچوب را تشکیل می‌دهند. در این دیدگاه فرض شده است که یک پایگاه داده از اطلاعات غیر دقیق به عنوان توده متون از ابتدا موجود می‌باشد [۳]. دیدگاه بعدی توسط لائو و همکاران^{۲۴} در سال ۲۰۰۹ معرفی گردید. هستان شناسی فازی در این دیدگاه یک شش‌تایی به شکل $Ont = \langle X, A, C, R_{XC}, R_{AC}, R_{CC} \rangle$ می‌باشد که در آن X مجموعه‌ای از اشیاء، A مجموعه‌ای از صفاتی که اشیاء را توصیف می‌کنند و C مجموعه‌ای از مفاهیم می‌باشند. سه نوع رابطه رده‌بندی فازی R_{XC} ، R_{AC} و R_{CC} موجود بین این سه مجموعه نیز هستان شناسی را تکمیل می‌نماید. در این دیدگاه در ابتدا عملیات پیش‌پردازش متن بر روی توده متون صورت می‌پذیرد.

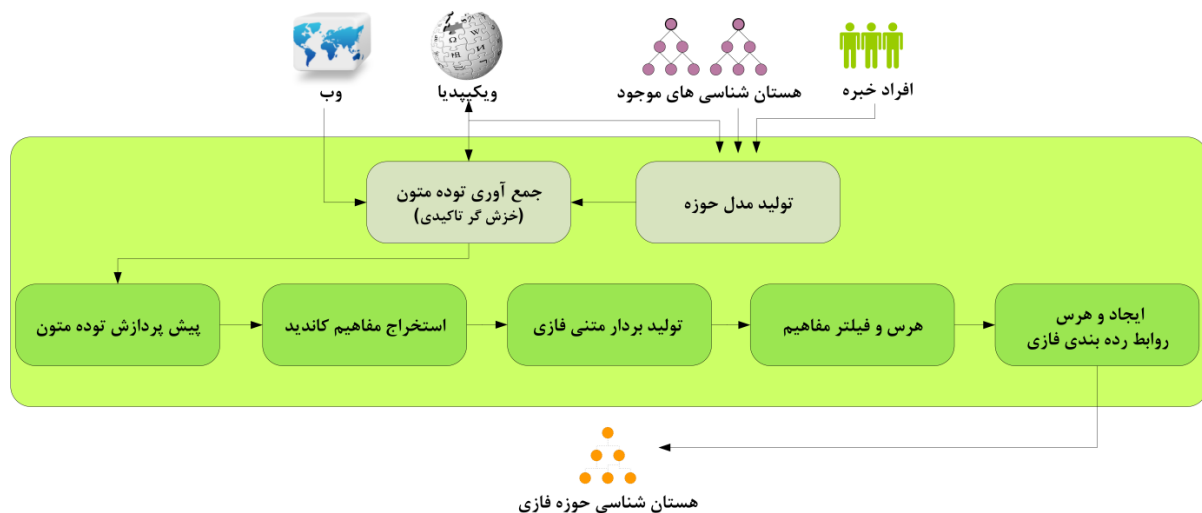
کارهای انجام شده

در زمینه تولید هستان شناسی فازی تلاش‌های متعددی طی سالیان اخیر صورت گرفته است. پس از بررسی مقالات و پژوهش‌های صورت گرفته در این زمینه، شش دیدگاه شاخص در این زمینه انتخاب گردید که در ادامه به اجمال مورد بررسی قرار می‌گیرند. معیار انتخاب بر اساس میزان ارجاع به مقالات مذکور و کاربردی بودن دیدگاه مربوطه می‌باشد.

یکی از اولین دیدگاه‌های مطرح در زمینه ایجاد هستان شناسی فازی توسط سیمیانو و همکاران^{۱۵} در سال ۲۰۰۵ معرفی شد. آنها یک الگوریتم برای آموزش خودکار رده‌بندی^{۱۶} معرفی نمودند که توسط آن امکان تشخیص سلسله‌مراتب مفاهیم از توده متون فراهم گردید. این الگوریتم بر اساس تحلیل مفهوم صوری^{۱۷} بنا شده بود. FCA یک متد اصولی برای بازیابی روابط تلویحی بین اشیائی است که توسط مجموعه‌ای از ویژگی‌ها توصیف گردیده‌اند. ایده محوری در FCA زمینه صوری^{۱۸} است که بیانگر ویژگی‌ها و خصوصیات مهم و مشترک بین مجموعه اشیاء یک کلاس می‌باشد.

19 Lee et al.
20 Retrieval agent
21 Tho et al
22 Fuzzy Conceptual Clustering
23 Hierarchical Relation Generation
24 Lau et al.

14 Corpus
15 Cimiano et al
16 Taxonomy
17 Formal Concept Analysis (FCA)
18 Formal Context

شکل ۱. روش پیشنهادی برای تولید هستان‌شناسی حوزه فازی

می‌باشد. اما رابطه R در IVFO بیانگر روابط فازی فاصله‌ای^{۳۰} می‌باشند. این دیدگاه نیز برای تولید و جمع‌آوری توده متون دارای راهبرد مشخصی نمی‌باشد [۶].

معرفی روش پیشنهادی

در این مقاله، چارچوب ارائه شده توسط لائو و همکاران [۴] با معرفی روشی برای تولید توده متون جامع، توسعه می‌یابد. در این روش، با ایجاد یک مدل حوزه^{۳۱} و استفاده از یک خزشگر تاکیدی^{۳۲}، امکان جمع‌آوری توده متون جامع مرتبط با حوزه مورد نظر فراهم می‌گردد. خزشگر تاکیدی با استفاده از یک لیست از واژگان و یا هستان‌شناسی‌های مرتبط با حوزه به جمع‌آوری صفحات مرتبط به آن حوزه خاص می‌پردازد. رفتار این نوع خزشگر در حالت کلی مشابه خزشگرهای معمولی است با این تفاوت که پس از بررسی صفحات، فقط در صورت مطلوب بودن اقدام به ذخیره‌سازی و شاخص‌گذاری آنها می‌نماید و در غیر اینصورت از صفحات مذکور و پیوندهای آنها صرف نظر می‌نماید. لذا کیفیت توده متون جمع‌آوری شده توسط خزشگر رابطه مستقیم با مدل مرجعی دارد که میزان مطلوبیت توده متون با توجه به آن سنجیده می‌شود. در تولید مدل حوزه، از سه منبع هستان‌شناسی‌های موجود، دایره‌المعارف ویکیپدیا و دانش افراد خبره بهره می‌بریم. با استفاده از دانش افراد خبره و همچنین هستان‌شناسی‌های حوزه موجود، مفاهیم موجود در حوزه مورد نظر تعیین و سطوح مختلف مدل ایجاد می‌شود.

سپس با استفاده از تکنیک پنجره‌سازی توده متون، کل متن از ابتدا تا انتها توسط پنجره‌هایی با طول مشخص مورد بررسی قرار می‌گیرد. در حین این فرآیند اطلاعات آماری مرتبط با رخدادها توام بین الگوهای نحوی خاص موجود در پنجره محاسبه می‌گردد. این الگوها به طور بالقوه نماینده مفاهیم موجود در توده متن می‌باشند. سپس به منظور حذف مفاهیم غیر مرتبط به حوزه مذکور به بررسی نحوه رخداد مفاهیم در سایر حوزه‌ها پرداخته و مفاهیمی که با فرکانس تکرار بالا در سایر حوزه‌ها تکرار گردیده‌اند از لیست مفاهیم کاندید این حوزه حذف می‌گردند. این روش به دلیل خاص منظوره بودن، توده متون مورد نیاز خود را از میان پیام‌های آنلاین، پست‌های وبلاگ، ایمیل‌ها و اتاق‌های گفتگو بدون هیچ‌گونه راهبرد خاصی جمع‌آوری می‌نماید [۴].

یاگوئینوما و همکاران^{۲۵} در سال ۲۰۱۱ تلاش نمودند به منظور مجتمع‌سازی داده‌ها از هستان‌شناسی‌های فازی استفاده نمایند. آنها سیستم DISFOQuE را برای مجتمع‌سازی داده بر پایه منطق فازی ارائه نمودند. این دیدگاه نیز روش مشخصی برای تولید توده متون جامع پیشنهاد ننموده است [۵]. دیدگاه مطرح بعدی توسط ژو و همکاران^{۲۶} در سال ۲۰۱۳ ارائه گردید. این دیدگاه برای تولید هستان‌شناسی فازی در حوزه تحقیقات علمی از دو هستان‌شناسی فازی به نامهای^{۲۷} T2FO و^{۲۸} IVFO در قالب دو شش‌تایی به فرم $O_{2F} = \{C, A^C, R, A^R, H, X\}$ بهره می‌برد که در آن C مجموعه‌ای از مفاهیم، A^C مجموعه‌ای از صفات مرتبط با هر مفهوم، A^R بیانگر مجموعه صفات رابطه R، H بیانگر رده‌بندی مفاهیم و X مجموعه قواعد می‌باشد. رابطه R در T2FO بیانگر روابط فازی نوع دو^{۲۹} بوده که شامل روابط رده‌بندی و غیررده‌بندی

25 C. A. Yaguinuma et al

26 Xue et al

27 Type-2 Fuzzy Ontology

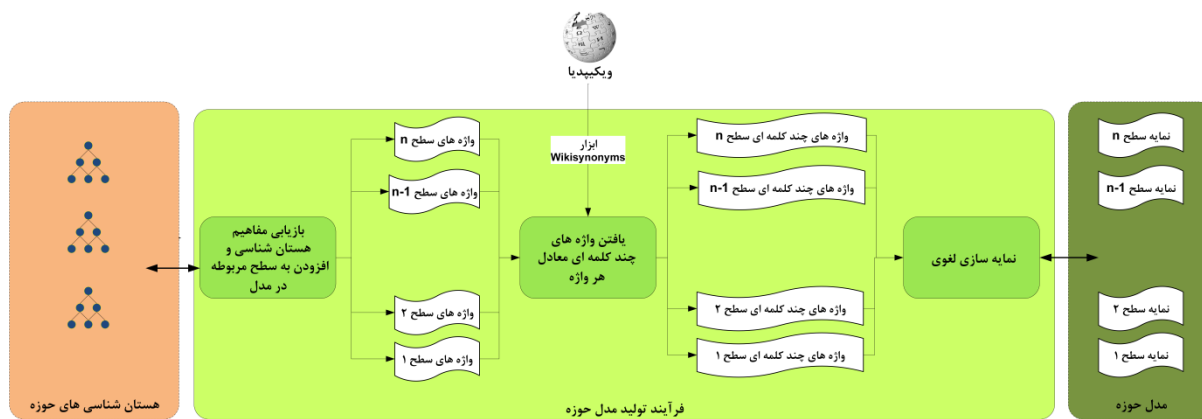
28 Interval Valued Fuzzy Ontology

29 Type-2 Fuzzy Relation

30 Interval Fuzzy Relations

31 Domain model

32 Focused Crawler

شکل ۲. تولید مدل حوزه

باشد واژه قبلی از سطح مربوطه در مدل حذف گردیده و به سطح n منتقل می‌شود. اما در حالتی که $n \leq m$ باشد واژه جدید به مدل اضافه نشده و از آن صرف نظر می‌شود. در مرحله بعد برای هر یک از سطوح مدل، فرآیند نمایه‌سازی لغوی اجرا می‌گردد. نمایه^{۴۰} مرتبط با یک واژه به صورت تمامی ترکیبات خطی^{۴۱} ممکن از زیر رشته‌های موجود در آن تعریف می‌گردد. اما از آنجائی‌که فرآیند نمایه‌سازی لغوی بر روی واژگان چندکلمه‌ای عینیت می‌یابد می‌بایست ابتدا واژگان چندکلمه‌ای^{۴۲} مرتبط با هر یک از واژه‌های تک کلمه‌ای مدل بازیابی شده و سپس فرآیند نمایه‌سازی لغوی اجرا گردد. بدین منظور از ابزار Wikisynonyms^{۴۳} بهره می‌بریم. این ابزار برای یافتن واژه‌های مترادف یک کلمه از دایره‌المعارف ویکیپدیا بهره می‌برد. این ابزار به صورت یک API در اختیار برنامه‌نویسان می‌باشد. در این مرحله مترادف‌های چندکلمه‌ای تمامی واژه‌های سطوح مختلف مدل با استفاده از این ابزار بازیابی می‌گردد. به منظور بالا بردن کیفیت مدل حوزه می‌توانیم از دانش افراد خبره به منظور حذف واژه‌های غیرمرتبط بهره ببریم. شکل ۲ فرآیند تولید مدل حوزه را نمایش می‌دهد. جدول ۱ به عنوان مثال بخشی از واژه‌های چندکلمه‌ای مترادف واژه Computer به همراه نمایه‌های لغوی آن را نمایش می‌دهد. شکل ۳ نیز بخشی از فرآیند تولید یک مدل حوزه را بر اساس هستان‌شناسی حوزه گردشگری^{۴۴} نمایش می‌دهد.

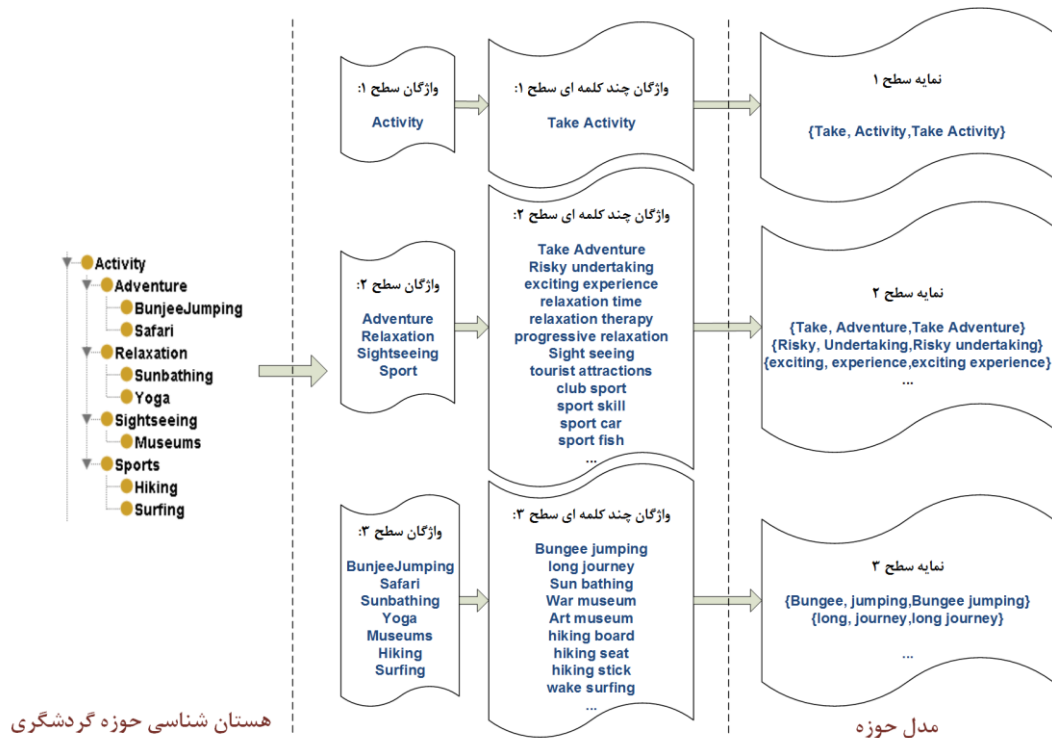
سپس با استفاده از دایره‌المعارف ویکیپدیا مقالات مرتبط با مفاهیم مذکور بازیابی شده و پس از انجام فرآیند نمایه‌سازی لغوی^{۳۳} مدل تکمیل می‌گردد. در ادامه فرآیند تولید مدل حوزه به تفصیل بیان می‌شود. شکل ۱ نمای کلی روش پیشنهادی را نمایش می‌دهد. این روش طی هفت مرحله، فرآیند تولید هستان‌شناسی فازی حوزه را بیان می‌نماید. در ادامه به بررسی تفصیلی دو مرحله اول که بیانگر نوآوری این مقاله می‌باشند می‌پردازیم. سپس سایر مراحل به اختصار مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای آشنایی بیشتر با دیدگاه لائو و همکاران مراجعه به مقالات مربوط به آن پیشنهاد می‌شود.

تولید مدل حوزه

به منظور تولید مدل حوزه، در ابتدا یک لیست اولیه از واژگان مرتبط به حوزه مورد نظر با استفاده از هستان‌شناسی‌های حوزه موجود تولید می‌گردد. به منظور بازیابی هستان‌شناسی‌های حوزه، از موتور جستجوی معنایی^{۳۴} Swoogle استفاده می‌شود. در ادامه مفاهیم موجود در هستان‌شناسی‌های مذکور بازیابی می‌شوند. در این مرحله می‌توانیم به منظور افزایش دقت، مفاهیم غیرمرتبط به حوزه مورد نظر را با استفاده از دانش افراد خبره فیلتر نماییم. هر مفهوم پس از ریشه‌یابی^{۳۵} با توجه به شماره رده‌ای که در هستان‌شناسی مبداء دارد به سطح متناظر خود در مدل افزوده می‌شود. شماره رده مفاهیم موجود در ریشه ۱ و فرزندان آن ۲ و به همین ترتیب سایر مفاهیم موجود در هر رده شماره‌گذاری می‌گردند. در صورتی‌که یک واژه^{۳۶} تکراری بخواهد به سطحی از مدل اضافه شود، با توجه به شماره رده واژه مذکور، حالت‌های مختلفی رخ می‌دهد. اگر واژه تکراری با شماره رده n بخواهد به سطحی از مدل با شماره سطح n اضافه شود آن واژه حذف می‌گردد. اگر واژه جدید با شماره رده فرضی n ، قبلاً در یکی از سطوح مدل با شماره سطح m وارد شده باشد در صورتی‌که $n > m$

40 Profile
41 Linear Combinations
42 Multiword Terms
43 <http://wikisynonyms.ipeirotis.com/page/api>
44 Travel

33 Lexical Profiling
34 <http://swoogle.umbc.edu>
35 Stemming
36 در ادامه مفهوم ریشه‌یابی شده را واژه term اطلاق می‌کنیم

شکل ۳. تولید مدل حوزه گردشگری

در این خزشگر، صفحات وب موجود در رده‌بندی‌های مختلف فهرست‌های عمومی وب نظیر^{۴۶} Yahoo Directory, Open Directory Project^{۴۷} یا Wikipedia Category به عنوان توده متون آموزشی به خزشگر ارائه گردیده و به سطوح سلسله مراتبی متفاوتی تقسیم شده و سپس به شکل لغوی نمایه می‌گردند. ما به منظور بکارگیری خزشگر گرینوود در روش پیشنهادی این مقاله تغییراتی در آن اعمال نمودیم. بدین منظور بجای اینکه صفحات وب موجود در رده‌های مختلف فهرست‌های عمومی مورد پردازش قرار گرفته و واژه‌های کلیدی موجود در آنها بازیابی گردند از مدل حوزه ایجاد شده در مرحله قبل برای شروع فرآیند خزش بهره می‌بریم. به منظور شروع فرآیند خزش از پیوندهای بذر^{۴۸} استفاده می‌گردد. لذا در ابتدا به جمع‌آوری پیوندهای بذر مورد نیاز با استفاده از دایره‌المعارف ویکیپدیا می‌پردازیم. بدین منظور JWPL برای ارتباط با ویکیپدیا استفاده می‌نماییم. به منظور کنترل فرآیند خزش تعداد کل صفحاتی که ملاقات می‌شوند محدود به یک حد مشخص می‌باشد که این حد آستانه توسط فرد خبره تعیین می‌گردد. فرآیند انجام خزش بدین شکل است که در ابتدا، پیوندهای بذر بازیابی شده در مرحله قبل درون یک صف قرار می‌گیرند.

جدول ۱. نمایه‌های لغوی مربوط به واژه computer

نمایه لغوی	واژه‌های چندکلمه‌ای
Computer, System, Computer system	Computer system
Digital, computer, Digital computer	Digital computer
Computing, device, Computing device	Computing device
Electronic, computer, Electronic computer	Electronic computer
Hardware, system, Hardware system	Hardware system

به عنوان نمونه در شکل ۳، واژه Activity در هستان‌شناسی متناظرش در رده ۱ قرار دارد و لذا وقتی به مدل افزوده می‌شود در سطح ۱ مدل قرار می‌گیرد. سپس لیست واژگان چندکلمه‌ای مترادف آن از دایره‌المعارف ویکیپدیا بازیابی و فرآیند نمایه‌سازی لغوی بر روی آن اجرا می‌گردد.

جمع‌آوری توده متون توسط خزشگر تاکیدی

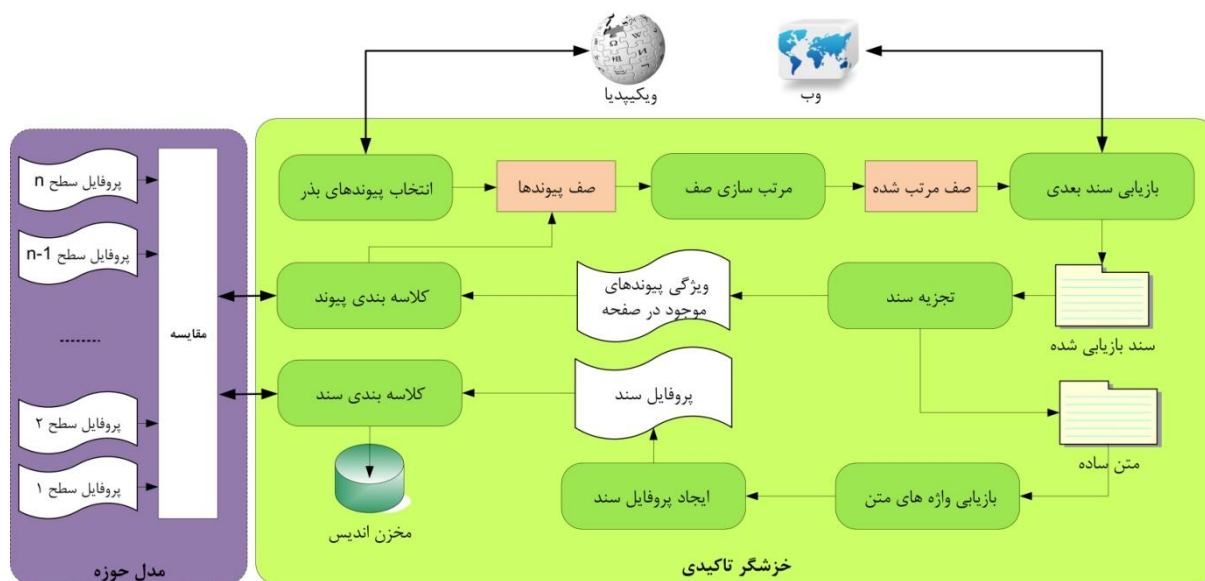
ما به منظور جمع‌آوری توده متون مرتبط به حوزه مورد نظر نیازمند استفاده از یک خزشگر تاکیدی بودیم. لذا پس از بررسی پژوهش‌های انجام شده در این زمینه و ابزارهای موجود، یک نمونه خزشگر تاکیدی انتخاب گردید. این خزشگر توسط گرینوود^{۴۵} و در دانشگاه منچستر طراحی و پیاده‌سازی گردیده است [۷].

46 <http://dir.yahoo.com>

47 <http://www.dmoz.org>

48 Seed

45 Greenwood

شکل ۴. مدل فرآیند خزشگر تاکیدی

سپس در هر تکرار از فرآیند خزش، صفحه وب مرتبط با پیوند موجود در ابتدای صف بازیابی و محتویات آن مورد ارزیابی قرار گرفته و عملیات دسته‌بندی^{۴۹} صفحه صورت می‌پذیرد. ایده اصلی

استخراج مفاهیم کاندید

فرآیند دسته‌بندی صفحات، اندازه‌گیری میزان تشابه لغوی بین سطوح مدل و صفحاتی است که در فرآیند خزش بازدید می‌شوند. همچنین تمامی پیوندهای موجود در این صفحه بر اساس خصوصیات واژگانی خود امتیازدهی گردیده و به انتهای صف افزوده می‌شوند. هنگام دسته‌بندی پیوندهای موجود در هر صفحه، مشخصاتی نظیر متن پیوند مدنظر می‌باشد. معمولاً این متن، توصیفات کوتاهی در مورد صفحه مورد نظر ارائه می‌دهد. این فرآیند تا زمانی که صف خالی گردد و یا حد خزش فرا رسد ادامه می‌یابد. همچنین متنی که در حوالی پیوند مزبور واقع شده است شامل اطلاعات دقیقی در مورد صفحه‌ای است که توسط این پیوند قابل دسترسی می‌باشد. هنگامی که یک پیوند در یک صفحه یافت می‌شود، کلمات اطراف این پیوند تا یک طول مشخص استخراج و نمایه می‌گردند. سپس میزان تشابه لغوی این کلمات با سطوح مختلف رده‌بندی مورد ارزیابی واقع می‌گردد. شکل ۴ مدل فرآیند این خزشگر را نمایش می‌دهد.

پیش پردازش توده متون

پس از جمع‌آوری توده متون مرتبط با حوزه مورد نظر توسط خزشگر تاکیدی وارد مرحله پیش‌پردازش می‌شویم. این مرحله شامل حذف کلمات ایست^{۵۰}، برچسب‌گذاری ادات سخن^{۵۱} و ریشه‌یابی کلمات^{۵۲} می‌باشد. در صورتی که توده متن شامل

53 Text Windowing
54 Statistical data
55 Regular Expersion

49 Classify
50 Stop Words Removal
51 POS Tagging
52 Word Stemming

موجود در این رابطه استفاده می‌گردد (وجود یا عدم وجود). $\mu_{ci}(t_j)$ در واقع یک ساز و کار محاسباتی برای تولید رابطه R_{AC} در هستان‌شناسی فازی می‌باشد.

هرس و فیلتر مفاهیم

اگر درجه عضویت یک واژه به مفهوم از یک حد آستانه مشخص کمتر باشد آنرا از بردار متنی وابسته به آن مفهوم حذف می‌نماییم. این عمل معادل برش α می‌باشد. از طرف دیگر اگر تمامی واژه‌های متعلق به بردار متنی یک مفهوم از حد آستانه کمتر باشند مفهوم کاندید مورد نظر از لیست مفاهیم نهایی حذف می‌گردد. این حدود آستانه بر اساس حدود آستانه‌ای انتخاب شده در دیدگاه لائو تعیین شده‌اند. به منظور حذف مفاهیم کاندید نامرتبط به حوزه مورد نظر، به بررسی و مقایسه رخداد مفهوم مورد نظر در سایر حوزه‌ها و حوزه مورد نظر خود می‌پردازیم. بر اساس این دیدگاه مفاهیمی که با بسامد تکرار بالایی در یک حوزه خاص تکرار شوند عموماً مفاهیم خاص آن حوزه می‌باشند. مفاهیم کاندیدی که میزان ارتباط آنها به دامنه مورد نظر از یک حد آستانه مشخص کمتر بود از لیست نهایی حذف می‌گردند.

ایجاد و هرس روابط رده‌بندی فازی

در این مرحله رابطه رده‌بندی بین مفاهیم محاسبه می‌گردد. برای محاسبه درجه رده‌بندی بین دو مفهوم از یک روش که به طور موفق در فرآیند آنالیز تصاویر مورد استفاده قرار گرفته است بهره گرفته می‌شود. در این دیدگاه دو مفهوم مشابه‌اند هرگاه تشابه ساختاری آنها زیاد بوده و مقدار این تشابه نزدیک به یک باشد. حال با استفاده از میزان تشابه ساختاری مطرح شده در مرحله قبل درجه رده‌بندی بین مفاهیم محاسبه می‌گردد. فرض می‌کنیم $Spec(c_x, c_y)$ نمایانگر میزان خاص بودن مفهوم c_x نسبت به مفهوم c_y باشد. به منظور محاسبه $Spec(c_x, c_y)$ بر اساس تشابه ساختاری، ابتدا یک مفهوم مشترک c_g را که از اشتراک دو مفهوم مورد نظر حاصل می‌گردد محاسبه می‌کنیم. این اشتراک بر اساس میزان تشابه واژه‌های موجود در بردارهای متنی دو مفهوم محاسبه می‌گردد. در نهایت، میزان رابطه رده‌بندی فازی بین این دو مفهوم به شکل زیر محاسبه می‌گردد.

$$c_g = c_x \cap c_y$$

$$\mu_{RCC}(c_x, c_y) \approx Spec(c_x, c_y)$$

$$= \begin{cases} 0 & \text{if } SSIM(c_y, c_g) > SSIM(c_x, c_g) \\ \frac{SSIM(c_x, c_g) - SSIM(c_y, c_g)}{SSIM(c_x, c_g)} & \text{otherwise} \end{cases}$$

انتخابی به تعداد واژه‌های تشکیل‌دهنده مفاهیم کاندید وابسته می‌باشد. تعداد واژه‌ها از یک واژه تا هر تعداد واژه مد نظر کاربر قابل تغییر می‌باشند. به منظور محاسبه اطلاعات آماری بین واژه‌های متن بر روی اطلاعات وابستگی بین واژه‌ها و جمع‌آوری اطلاعات آماری مرتبط با الگوهای نحوی مرحله قبل متمرکز می‌شویم. در واقع در این مرحله اطلاعات آماری مرتبط با مفاهیم کاندید نظیر فرکانس تکرار آنها در هر پنجره و شماره پنجره‌هایی که در آنها ظاهر می‌گردند محاسبه و ذخیره می‌گردد.

تولید بردار متنی فازی

پس از استخراج مفاهیم کاندید و واژه‌های دارای فرکانس تکرار بالا، بردار متنی برای هر مفهوم کاندید محاسبه می‌شود. معیارهای مختلفی نظیر ${}^{56}ECH$ ، ${}^{58}CP$ ، ${}^{57}JA$ ، ${}^{56}NGD$ محاسبه درجه عضویت یک واژه به مفهوم کاندید معرفی شده است. معیار مورد استفاده در دیدگاه لائو ${}^{61}BMI$ می‌باشد [8]. $\mu_{ci}(t_j)$ بیانگر میزان وابستگی واژه t_j به مفهوم کاندید c_i می‌باشد که بر اساس روش BMI محاسبه می‌گردد. رابطه ۱ نحوه محاسبه را نمایش می‌دهد. در این فرمول $Pr(t_i, t_j)$ بیانگر احتمال توأم ظاهر شدن هر دو واژه t_i و t_j در یک پنجره می‌باشد. $Pr(t_i)$ نیز بیانگر احتمال ظاهر شدن واژه t_i در پنجره متنی می‌باشد. این احتمال بر اساس رابطه $\frac{|w_i|}{|w|}$ محاسبه می‌گردد که در آن $|w_i|$ بیانگر تعداد پنجره‌هایی است که شامل واژه t بوده و $|w|$ بیانگر کل تعداد پنجره‌های ساخته شده از کل توده متن می‌باشد.

$$\mu_{c_i}(t_j) \approx BMI(t_i, t_j)$$

$$= \beta \times \left[\begin{aligned} & P_r(t_i, t_j) \log_2 \left(\frac{P_r(t_i, t_j) + 1}{P_r(t_i) P_r(t_j)} \right) \\ & + P_r(-t_i, -t_j) \log_2 \left(\frac{P_r(-t_i, -t_j) + 1}{P_r(-t_i) P_r(-t_j)} \right) \end{aligned} \right] \quad (1)$$

$$(1 - \beta) \times \left[\begin{aligned} & P_r(t_i, -t_j) \log_2 \left(\frac{P_r(t_i, -t_j) + 1}{P_r(t_i) P_r(-t_j)} \right) \\ & + P_r(-t_i, t_j) \log_2 \left(\frac{P_r(-t_i, t_j) + 1}{P_r(-t_i) P_r(t_j)} \right) \end{aligned} \right]$$

در این متد برای محاسبه میزان وابستگی بین واژه‌ها، احتمالات مرتبط با وجود و عدم وجود واژه‌ها در هر پنجره مورد بررسی قرار می‌گیرد. عامل وزنی β نیز برای کنترل میزان اهمیت دو نوع ملاک

- 56 Normalized Google Distance
- 57 Jaccard
- 58 Cconditional probability
- 59 Kullback-Leibler divergence
- 60 Expected Cross Entropy
- 61 Balanced Mutual Information

دیدگاه پیشنهادی می‌پردازیم. نتایج این ارزیابی می‌تواند بیانگر میزان موفقیت روش پیشنهادی این مقاله در ارتقاء عملکرد دیدگاه لائو باشد. به منظور بررسی و ارزیابی فرآیند توصیف و هم‌تایی فازی وب‌سرویس‌های معنایی نیازمند استفاده از یک معماری مناسب بودیم تا بتوانیم با استفاده از آن قابلیت‌های این نحوه توصیف را مورد ارزیابی قرار دهیم. پس از بررسی نقاط قوت و ضعف الگوریتم‌های هم‌تایی موجود، دیدگاه ارائه شده توسط فنزا و همکاران برای استفاده در این مقاله انتخاب گردید [۱۱].

ایده اصلی این دیدگاه براساس خوشه‌بندی^{۶۵} فازی وب سرویس معنایی است که در آن از مولتی‌ست فازی^{۶۶} برای بازنمایی اعلان‌ها^{۶۷} و درخواست‌های^{۶۸} وب‌سرویس و برای خوشه‌بندی از الگوریتم C-means فازی بهره برده است. ورودی الگوریتم خوشه‌بندی فازی ماتریس داده فازی می‌باشد. در الگوریتم خوشه‌بندی معمولی هر داده به یک و فقط یک خوشه اختصاص داده می‌شود. اما در خوشه‌بندی فازی هر داده با درجه‌های مختلفی از تعلق به خوشه‌های مختلف وابسته می‌باشد. در این دیدگاه، ابتدا اعلان‌های وب‌سرویس ارائه شده توسط ارائه‌دهندگان^{۶۹} مختلف توسط مولتی‌ست فازی بازنمایی کرده و سپس با استفاده از الگوریتم C-means فازی خوشه‌بندی می‌گردند. ما در ابتدا هستان‌شناسی حوزه فازی تولید شده توسط روش پیشنهادی را به لایه دانش معماری فنزا اضافه نمودیم. دیدگاه‌های متنوعی برای بازنمایی هستان‌شناسی فازی توسط زبان OWL مطرح شده است. در این پژوهش از زبان FuzzyOWL2 که توسط بابیلو و استراسیا در سال ۲۰۱۱ مطرح گردیده است بهره برده‌ایم [۱۲]. از مزایای اصلی این زبان ارائه یک پلاگین برای ایجاد و مدیریت آن در محیط نرم‌افزار protégé می‌باشد. شکل ۵ اجزای مختلف این معماری را نمایش می‌دهد. برای آشنایی بیشتر با دیدگاه فنزا و مباحث مقدماتی این تحقیق به منابع [۱۳] و [۱۴] می‌توان مراجعه نمود.

در این مقاله ارزیابی نتایج حاصل از هم‌تایی از جنبه کارایی^{۷۰} مورد بررسی قرار می‌گیرد. لذا در ابتدا مجموعه داده‌های مورد استفاده و ویژگی‌های آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس معیارها و پارامترهای ارزیابی معرفی می‌شوند. در ادامه، آزمون‌های انجام شده و نتایج آن‌ها گزارش می‌شود. در پایان نیز نتایج آزمون‌ها مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند.

در رابطه ۲، $SSIM(c_x, c_y)$ بیانگر تشابه ساختاری دو مفهوم c_x و c_y بوده که مقدار این تشابه از حاصلضرب سه پارامتر تشابه بر اساس وابستگی معنایی^{۶۲}، تشابه بر اساس واریانس معنایی^{۶۳} و تشابه بر اساس اجزاء ساختاری^{۶۴} محاسبه می‌گردد [۹].

پس از محاسبه روابط رده‌بندی فازی بین کلیه مفاهیم می‌بایست صرفاً روابط رده‌بندی که مقدار آنها از یک حد آستانه λ بیشتر هستند به مجموعه روابط افزوده و سایر روابط را هرس نمود. همچنین می‌بایست بین دو مفهوم روابط زیر به طور همزمان برقرار باشد تا آن‌را به عنوان یک رابطه به تاکسونومی بیفزاییم:

$$Spec(c_x, c_y) > Spec(c_y, c_x), Spec(c_x, c_y) > \lambda \quad (3)$$

بهترین مقدار برای λ بر اساس آزمون‌های تجربی مختلف تعیین می‌گردد. اگر دو رابطه زیر بین هر دو مفهومی برقرار باشد یک رابطه تساوی بین دو مفهوم استخراج می‌گردد:

$$Spec(c_x, c_y) = Spec(c_y, c_x), Spec(c_x, c_y) > \lambda \quad (4)$$

همچنین در طی یک مرحله دیگر، روابط تاکسونومی تکراری حذف می‌گردند.

$$\mu_{exc}(c_1, c_2) \leq \min(\{\mu_{exc}(c_1, c_i), \dots, \mu_{exc}(c_i, c_2)\}) \quad (5)$$

اگر رابطه بالا برقرار باشد و همچنین $c_1, c_i, \dots, c_2$ یک مسیر از c_1 تا c_2 را تشکیل دهند آنگاه رابطه $R(c_1, c_2)$ حذف می‌گردد، زیرا از سایر روابط قابل استنباط می‌باشد.

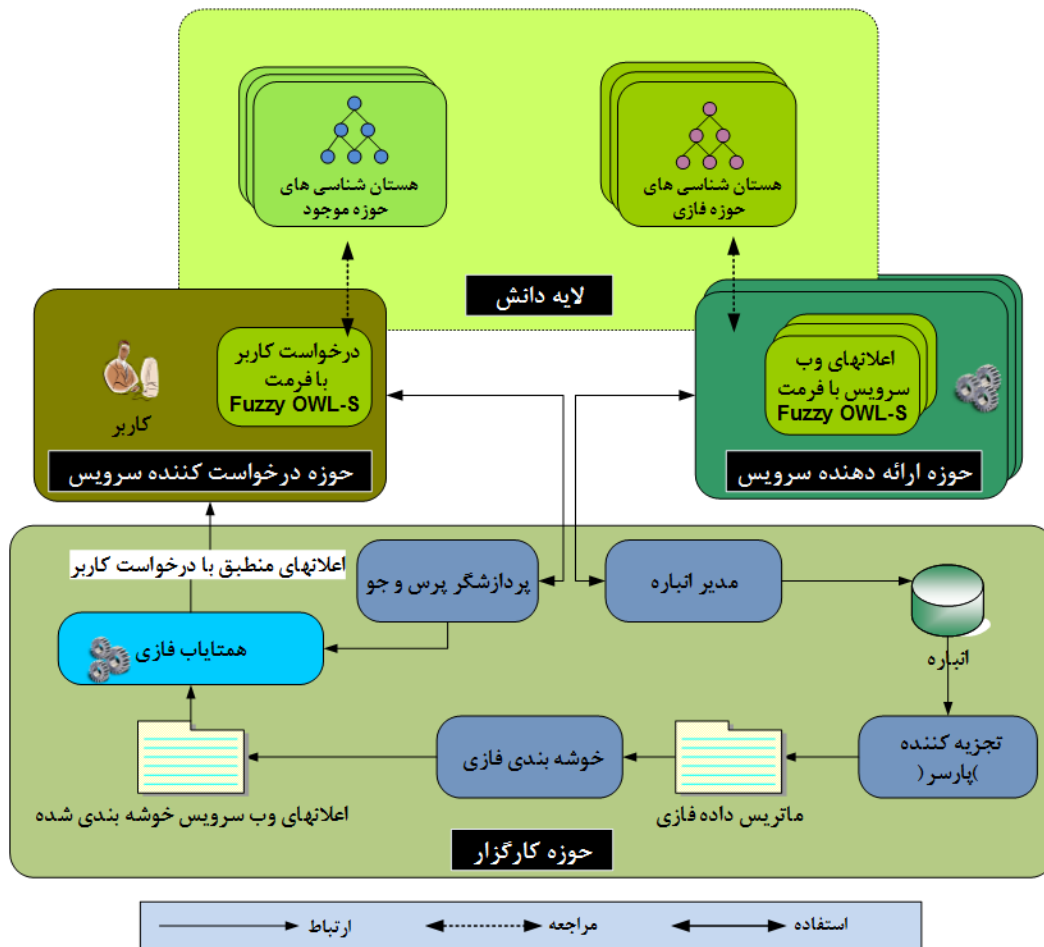
ارزیابی

برای ارزیابی کارایی هستان‌شناسی‌ها روش‌های متفاوتی ارائه شده است [۱۰]. یکی از کاربردی‌ترین روش‌ها، بکارگیری هستان‌شناسی مربوطه در یک شاخه خاص نظیر پردازش زبان طبیعی و یا جمع‌آوری مستندات می‌باشد. ما در این مقاله از معیار کاربرد هستان‌شناسی حوزه فازی در فرآیند توصیف و هم‌تایی وب‌سرویس‌های معنایی بهره برده‌ایم. بدین منظور، در ابتدا با انتخاب یک هم‌تایی مناسب، نتایج حاصل از هم‌تایی با استفاده از هستان‌شناسی فازی و غیرفازی را مقایسه می‌نماییم. هدف ما در این بخش ارزیابی کارایی فرآیند هم‌تایی وب‌سرویس‌های معنایی با توجه به توصیف آنها توسط هستان‌شناسی‌های حوزه فازی می‌باشد. سپس در ادامه به مقایسه نتایج حاصل از هم‌تایی با استفاده از هستان‌شناسی‌های فازی تولید شده توسط دیدگاه لائو و

65 Clustering
66 Fuzzy Multiset
67 Advertisements
68 Requests
69 Providers
70 Effectiveness

61 Semantic Coherence
62 Semantic Variance
64 Component Structure

شکل ۵. چارچوب فنزای برای توصیف فازی وب سرویس‌های معنایی

موجود در اعلان‌های وب سرویس معنایی حوزه گردشگری توسط هستان‌شناسی Travel.owl توصیف می‌گردند. لذا با تولید یک هستان‌شناسی فازی برای این حوزه، امکان توصیف فازی درصد بالایی از اعلان‌های وب سرویس موجود در این حوزه فراهم می‌گردد. اعلان‌های موجود در سایر حوزه‌ها بدون تغییر و کمکان براساس هستان‌شناسی‌های محض می‌باشند. همچنین مجموعه اعلان‌های مرتبط مربوط به نمونه درخواست‌های حوزه گردشگری نیز با توجه به هستان‌شناسی فازی حوزه بازنویسی می‌گردد.

تولید هستان‌شناسی فازی حوزه گردشگری

ما در ابتدا و به منظور تولید هستان‌شناسی حوزه فازی با استفاده از روش پیشنهادی نیازمند جمع‌آوری توده متون مرتبط با حوزه گردشگری بودیم. بدین منظور، در ابتدا با مراجعه به هستان‌شناسی Travel.owl مفاهیم موجود در آن بازیابی و پس از یافتن مفاهیم چند کلمه‌ای معادل آن مدل حوزه ایجاد گردید. سپس با شروع از آدرس‌های معرفی شده به عنوان بذر و با استفاده از خزشگر تاکیدی در مدت حدود ۴ ساعت موفق به گردآوری حدود ۴۰۰۰ صفحه مرتبط به حوزه مذکور شدیم. در نهایت

مجموعه داده‌ها

تاکنون مجموعه داده‌های آزمایشی استاندارد برای ارزیابی همتایاب‌های معنایی معرفی نشده است. اما اکثر دیدگاه‌ها از مجموعه آزمایشی OWLS-TC^{۷۱} برای ارزیابی کارایی الگوریتم‌های همتایابی بر اساس OWL-S بهره می‌برند.

همچنین مسابقه جهانی انتخاب سرویس معنایی^{۷۲} نیز به منظور ارزیابی همتایاب‌های شرکت‌کننده در این مسابقه از این مجموعه آزمایشی بهره می‌برد. اما از آنجائی که در مورد کاربرد ما، اعلان‌های وب سرویس‌های معنایی^{۷۳} و درخواست‌های واصله از سوی کاربران می‌توانند توسط هستان‌شناسی‌های فازی توصیف گردند می‌بایست مجموعه آموزشی OWLS-TC نیز با استفاده از یک یا چند هستان‌شناسی حوزه فازی بازنویسی گردد. با بررسی صورت گرفته، حوزه گردشگری^{۷۴} به عنوان حوزه مورد نظر برای گسترش یک هستان‌شناسی فازی انتخاب گردید. حدود هشتاد درصد از مفاهیم

71 OWL-S test collection

72 International Semantic Service Selection Contest (S3 Contest)

73 Semantic Web Services Advertisement

74 Travel

که در آن Q مجموعه‌ای از درخواست‌های موجود، A مجموعه‌ای از اعلان‌های موجود و W مجموعه‌ای از مقادیری است که بیانگر درجه تشابه (r) یا درجه تطابق (e) بین یک درخواست از Q و یک اعلان از A می‌باشد. r و e می‌توانند انواع مختلفی از مقادیر نظیر دودویی $\{0,1\}$ ، اعداد صحیح $[0,1]$ یا طبقه‌بندی $\{exact, \dots\}$ (plugin, subsume, ...) را کسب نمایند. بر این اساس، ارزیابی همتایاب با دقتی که بردار e توسط بردار r تخمین زده شود تعیین می‌گردد. حال اگر مجموعه درجه تشابه‌های تعیین شده توسط افراد خبره به صورت دودویی موجود باشد می‌توان از معیارهای مورد استفاده در حوزه بازیابی اطلاعات به منظور ارزیابی نتایج حاصل از همتایابی استفاده نمود. معیارهای دقت^{۷۹} و یادآوری^{۸۰} از معیارهای استاندارد در حوزه بازیابی اطلاعات می‌باشند و زمانی که مجموعه‌های مرتبط به صورت دودویی بیان شده باشند قابل استفاده می‌باشند.

معیار دقت نشان‌دهنده نسبت تعداد سرویس‌های مناسبی ارائه شده توسط همتایاب به کل سرویس‌هایی است که توسط همتایاب ارائه شده‌اند. در مقابل معیار یادآوری نشان‌دهنده تعداد سرویس‌های مناسب ارائه شده توسط همتایاب به کل سرویس‌های مناسب موجود در مخزن می‌باشد. لذا می‌توان میزان دقت این همتایاب را بر اساس سطوح مختلف یادآوری یکبار با در نظر گرفتن روابط رده‌بندی فازی و یکبار بدون در نظر گرفتن درجات فازی بین مفاهیم مورد مقایسه قرار داد.

همچنین به منظور ارزیابی دیدگاه پیشنهادی به مقایسه تعداد اشتباه‌های مثبت^{۸۱} و اشتباه‌های منفی^{۸۲} بر اساس درجات بازیابی مختلف و تعداد خوشه مشخص در دو همتایاب می‌پردازیم. اشتباه‌های مثبت زمانی رخ می‌دهد که همتایاب معنایی تعدادی از اعلان‌های نامرتب با نمونه درخواست را به عنوان نتیجه همتایابی ارائه نماید. در مقابل، اشتباه‌های منفی زمانی رخ می‌دهند که همتایاب معنایی نتواند تعدادی از اعلان‌های مرتبط با نمونه درخواست را به عنوان نتیجه همتایابی به کاربر ارائه نماید. هر چه الگوریتم انعطاف‌پذیرتر باشد تعداد اشتباه‌های مثبت افزایش یافته و تعداد اشتباه‌های منفی کاهش می‌یابد. بدیهی است که نتیجه مطلوب، نتیجه‌ای است که در آن تعداد اشتباه‌های مثبت و منفی به حداقل رسیده و نمودارهای مرتبط با آنها به یکدیگر نزدیک‌تر باشند.

پارامترهای ارزیابی

اولین پارامتری که حائز اهمیت است تعداد خوشه‌ها در فرآیند خوشه‌بندی فازی می‌باشد. انتخاب تعداد خوشه‌های مناسب تاثیر

بر اساس میزان امتیاز صفحات بازیابی شده توسط خزشگر تاکیدی، تعداد ۵۰۰ صفحه که دارای بالاترین امتیاز بودند به منظور افزودن به توده متون نهایی انتخاب گردیدند. به منظور حذف مفاهیم غیر مرتبط با حوزه گردشگری، عملیات خزش به منظور جمع‌آوری صفحات مرتبط با حوزه‌های غذا^{۷۵}، آموزش^{۷۶} و پزشکی^{۷۷} صورت پذیرفت. بدین منظور نیز در هر حوزه ۱۰۰ صفحه که دارای بالاترین امتیاز بودند انتخاب شد. پس از جمع‌آوری توده متون مرتبط با حوزه گردشگری، فرآیند تولید هستان‌شناسی حوزه فازی اجرا گردید. با استفاده از توده متون بازیابی شده یک مجموعه از مفاهیم به همراه بردار متنی آنها به همراه روابط رده‌بندی فازی بین آنها بازیابی گردید.

در ادامه، هستان‌شناسی فازی مرتبط با حوزه گردشگری با استفاده از دیدگاه لائو و همکاران نیز تولید گردید. همانگونه که قبلاً ذکر شد دیدگاه لائو شامل دو مرحله ابتدایی مربوط به دیدگاه پیشنهادی این مقاله نبوده و به منظور ساخت هستان‌شناسی فازی راهبرد مشخصی ندارد. لذا به منظور توده متون مورد نیاز، از یک خزشگر معمولی استفاده نمودیم.

بدین منظور با استفاده از پیوندهای بذریابی شده در مرحله قبل فرآیند خزش را آغاز نموده و تعداد ۱۰۰۰ صفحه بازیابی گردید. این صفحات را به عنوان توده متون مورد نیاز برای تولید هستان‌شناسی فازی در دیدگاه لائو مورد استفاده قرار دادیم. در نهایت هستان‌شناسی‌های فازی تولید شده توسط روش پیشنهادی و لائو توسط زبان FuzzyOWL2 و نرم‌افزار protégé بازیابی گردید.

معیارهای ارزیابی کارایی

کارایی همتایاب‌های معنایی بر اساس قدرت آنها در بازیابی نتایج مرتبط با درخواست مطرح‌شده سنجیده می‌شود. ستسوس و همکاران^{۷۸} یک دیدگاه کلی برای ارزیابی کارایی همتایاب‌های معنایی معرفی نموده‌اند [۱۵].

بر اساس این دیدگاه، موتور همتایاب درجه تشابه را برای هر اعلان A_i در برابر درخواست R به صورت $e(R, A_i)$ محاسبه می‌کند. حال به منظور ارزیابی کارایی همتایاب، درجه تشابهی به صورت $r(R, A_i)$ که توسط فرد خبره تعیین می‌گردد نیز می‌بایست وجود داشته باشد. بردارهای e و r بدین شکل تعریف می‌گردند:

$$\begin{aligned} r: Q \times A &\rightarrow W \\ e: Q \times A &\rightarrow W \end{aligned} \quad (1)$$

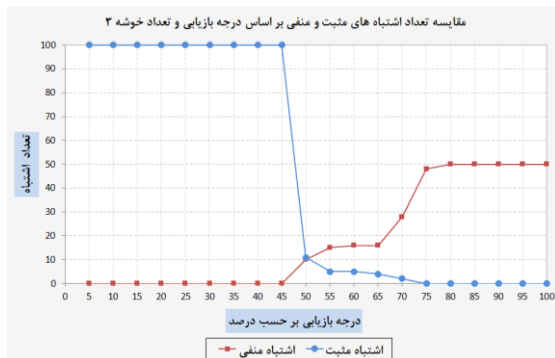
79 Precision
80 Recall
81 False positives
82 False negatives

75 Food
76 Education
77 Medical
78 Tsetsos et al.

تمامی اعلان‌های وب‌سرویس‌ی که به شکل دودویی مرتبط با نمونه درخواست ارائه شده شناخته شده‌اند به مجموعه سرویس‌های مرتبط افزوده می‌گردند. بدین منظور برای تمام نمونه درخواست‌ها، فرآیند هم‌تابی را توسط هم‌تابی پیشنهادی و فنزا و بر اساس تعداد خوشه‌های مختلف تکرار می‌نماییم.

شکل‌های ۶ و ۷ میزان اشتباه‌های مثبت و منفی را بر اساس یک نمونه درخواست از حوزه گردشگری^{۸۵} و با بکارگیری هم‌تابی‌های پیشنهادی و فنزا نمایش می‌دهند. در این آزمون تعداد خوشه‌ها برابر ۳ می‌باشد. جدول‌های ۲ تا ۴ مشخصات نمونه درخواست مورد نظر را به همراه بازنمایی فازی آن، یکبار بدون در نظر گرفتن روابط رده‌بندی فازی و بار دیگر با در نظر گرفتن این روابط توسط هستان‌شناسی‌های حوزه فازی تولید شده توسط روش پیشنهادی و روش لائو نمایش می‌دهند. با بررسی آزمون‌های فوق برای سایر نمونه درخواست‌ها به این نتیجه می‌رسیم که میانگین میزان اشتباه‌های منفی در هم‌تابی پیشنهادی در مقایسه با هم‌تابی فنزا کمتر می‌باشد.

سپس نمودارهای دقت و یادآوری بر اساس درجه‌های بازتابی مختلف مورد بررسی قرار می‌گیرد. شکل‌های ۸ و ۹ نمودارهای دقت و یادآوری هم‌تابی‌های پیشنهادی و فنزا را برای درجه‌های بازتابی ۵۰ و ۵۵ نمایش می‌دهند.

شکل ۶. بررسی تعداد اشتباه‌های مثبت و منفی حاصل از هم‌تابی نمونه درخواست توسط هم‌تابی پیشنهادی (تعداد ۳ خوشه)

مستقیم بر فرآیند هم‌تابی دارد. پارامتر مهم دیگر، میزان درجه صحت فرآیند بازتابی سرویس^{۸۳} می‌باشد و توسط دو پارامتر α و h تعیین می‌گردد. اعلان‌های وب‌سرویس‌ی که در یک هم‌تابی از پیش تعریف شده با مولتی‌ست متناظر با درخواست کاربر می‌باشند به عنوان اعلان‌های وب‌سرویس هم‌تابی آن انتخاب می‌گردند. این هم‌تابی با عنوان منطقه تاثیر^{۸۴} درخواست شناخت شده و توسط دو پارامتر α و h تعیین می‌گردد.

آزمون‌های انجام شده

در اولین آزمون به مقایسه و ارزیابی نتایج حاصل از هم‌تابی فنزا و هم‌تابی پیشنهادی در این مقاله می‌پردازیم. توجه به این نکته ضروری است که در ادامه منظور از هم‌تابی پیشنهادی همان هم‌تابی فنزا است که از افزودن هستان‌شناسی‌های فازی تولید شده توسط روش پیشنهادی به لایه دانش هم‌تابی فنزا ایجاد شده است.

در دومین آزمون به مقایسه و ارزیابی نتایج حاصل از هم‌تابی پیشنهادی و هم‌تابی لائو می‌پردازیم. هم‌تابی لائو نیز به طور مشابه از افزودن هستان‌شناسی‌های فازی تولید شده توسط دیدگاه لائو به لایه دانش هم‌تابی فنزا تولید می‌گردد. در ابتدا قصد داریم که پاسخ سوال زیر را بیابیم:

- آیا توصیف فازی ویژگی‌های کارکردی وب‌سرویس‌های معنایی، فرآیند هم‌تابی را ارتقاء می‌بخشد؟

برای پاسخ به این سوال نشان خواهیم داد که فرآیند هم‌تابی توسط هم‌تابی پیشنهادی با استفاده از هستان‌شناسی حوزه فازی باعث ارتقای نتایج خواهد شد.

حال بر اساس هدف ذکر شده بالا فرضیه زیر را مطرح می‌نماییم:

- توصیف معنایی ویژگی‌های کارکردی وب‌سرویس‌ها توسط هستان‌شناسی حوزه فازی می‌تواند باعث بهبود فرآیند هم‌تابی وب‌سرویس‌های معنایی گردد.

ما به منظور آزمون این فرضیه، نتایج کسب شده از هم‌تابی فنزا و هم‌تابی پیشنهادی را در یک سناریوی مشابه درخواست وب‌سرویس مورد مقایسه قرار می‌دهیم. سپس این نتایج با مجموعه‌های مرتبط تعریف شده در OWLS-TC مقایسه می‌گردد تا مشخص گردد که نتایج کدام هم‌تابی با نتایج موجود در این مجموعه‌ها تشابه بیشتری دارد. در ابتدا یک نمونه درخواست را به هم‌تابی فنزا و نمونه درخواست معادل آن را که توسط هستان‌شناسی فازی بازنویسی شده را به هم‌تابی پیشنهادی عرضه می‌نماییم. توجه به این نکته حائز اهمیت است که به منظور تعیین مجموعه وب‌سرویس‌های مرتبط با نمونه درخواست از مجموعه مرتبط معرفی شده در OWLS-TC بهره برده‌ایم. در این مرحله

جدول ۲. بازنمایی نمونه درخواست توسط مولتی ست فازی بدون در نظر گرفتن روابط رده بندی فازی

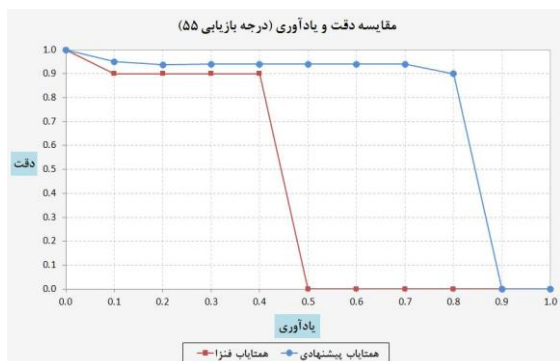
time-measure		duration		urbanarea		quality		accommodation		activity		Title		preparedfood	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	1.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
retailstore		financing		government		geopolitical-entity		destination		quantity		food		generic-agent	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.3	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
missile		giving		comedyfilm		ruralarea		film		price		legal-agent		videomedia	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

جدول ۳. بازنمایی نمونه درخواست توسط مولتی ست فازی با در نظر گرفتن هستان شناسی حوزه فازی پیشنهادی

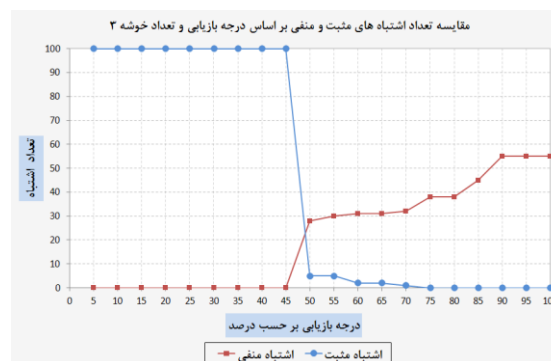
time-measure		duration		urbanarea		quality		accommodation		activity		Title		preparedfood	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.58	0.0	0.0	0.0	0.95	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
retailstore		financing		government		geopolitical-entity		destination		quantity		food		generic-agent	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.57	0.0	0.55	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
missile		giving		comedyfilm		ruralarea		film		price		legal-agent		videomedia	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

جدول ۴. بازنمایی نمونه درخواست توسط مولتی ست فازی با در نظر گرفتن هستان شناسی حوزه فازی لائو

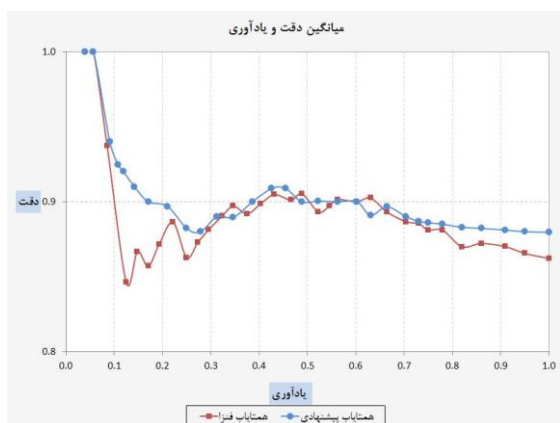
time-measure		duration		urbanarea		quality		accommodation		activity		Title		preparedfood	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.48	0.0	0.0	0.0	0.73	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
retailstore		financing		government		geopolitical-entity		destination		quantity		food		generic-agent	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.43	0.0	0.42	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
missile		giving		comedyfilm		ruralarea		film		price		legal-agent		videomedia	
0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

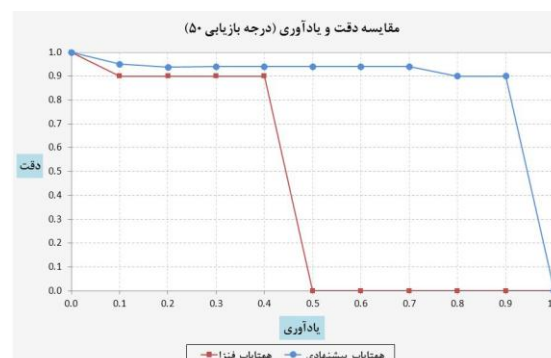
شکل ۹. مقایسه دقت و یادآوری همتایب پیشنهادی و فنزا (درجه بازیابی ۵۵)

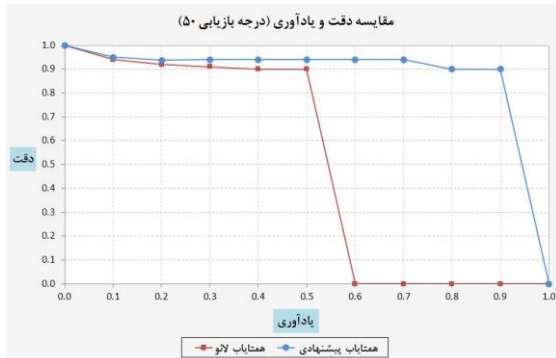
شکل ۷. بررسی تعداد اشتباه های مثبت و منفی حاصل از همتایب نمونه درخواست توسط همتایب فنزا (تعداد ۳ خوشه)

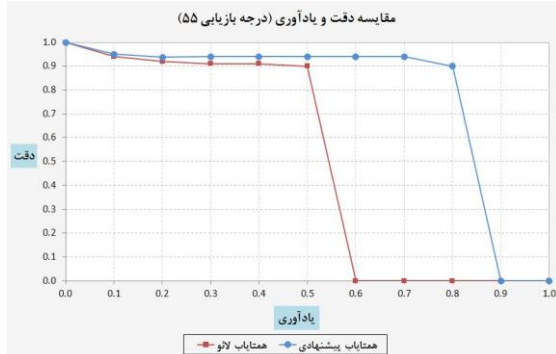
شکل ۱۰. نمودار میانگین- میکرو

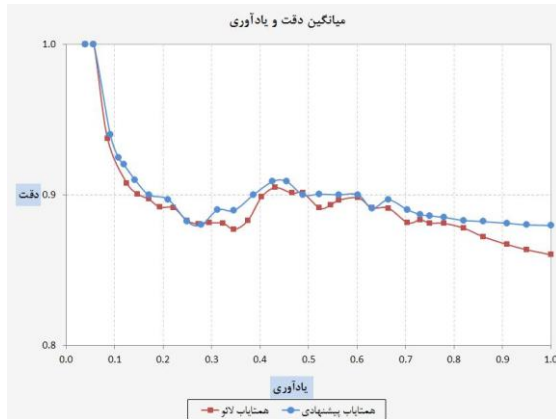
شکل ۸. مقایسه دقت و یادآوری همتایب پیشنهادی و فنزا (درجه بازیابی ۵۰)

شکل ۱۲. مقایسه دقت و یادآوری همتایاب پیشنهادی و لائو (درجه بازیابی ۵۰)

شکل ۱۳. مقایسه دقت و یادآوری همتایاب پیشنهادی و لائو (درجه بازیابی ۵۵)

شکل ۱۴. نمودار میانگین- میکرو

همانگونه که مشاهده می‌شود در این بخش نیز نتایج حاصل از همتایاب پیشنهادی نسبت به همتایاب لائو بهبود یافته است. شکل ۱۴ نیز نمودار میانگین میکرو مربوط به این دو همتایاب را نمایش می‌دهد. این نمودار مشابه آزمون قبل با مقدار ۵۵ برای درجه بازیابی و تعداد خوشه ۳ صورت گرفته است. در این نمودار نیز برتری نتایج همتایاب پیشنهادی محسوس می‌باشد.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش در ابتدا یک مدل حوزه بر اساس هستان‌شناسی‌های حوزه موجود ایجاد گردید. سپس با استفاده از یک خزشگر تاکیدی که از این مدل حوزه بهره می‌برد به جمع‌آوری توده متون مرتبط با حوزه پرداختیم. سپس با استفاده از

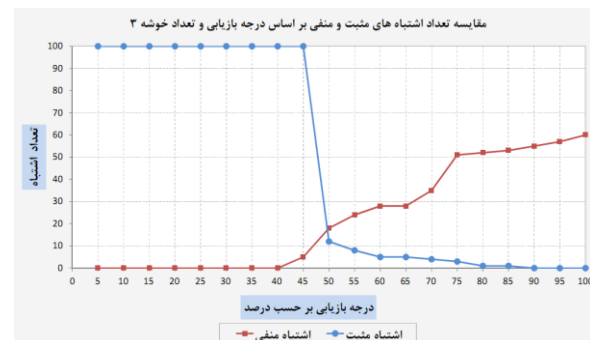
به منظور ارزیابی نهایی، به بررسی معیار میانگین- میکرو برای تمام نمونه درخواست‌های حوزه گردشگری با در نظر گرفتن دو پارامتر تعداد خوشه و درجه بازیابی می‌پردازیم. شکل ۱۰ یک نمونه از منحنی مذکور را برای درجه بازیابی ۵۵ و تعداد خوشه ۳ نمایش می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌گردد منحنی مربوط به همتایاب پیشنهادی نتیجه بهتری را نسبت به همتایاب فنز ارائه می‌نماید. نتایج مشابهی برای سایر مقادیر مرتبط با درجه بازیابی و تعداد خوشه مشاهده می‌شود.

در ادامه قصد داریم که پاسخ سوال زیر را بیابیم:

- آیا همتایاب پیشنهادی نسبت به همتایاب لائو، کیفیت فرآیند همتایابی را ارتقاء می‌بخشد؟ برای پاسخ به این سوال نشان خواهیم داد که فرآیند همتایابی توسط همتایاب پیشنهادی در مقایسه با همتایاب لائو باعث ارتقای نتایج خواهد شد. حال بر اساس هدف ذکر شده بالا فرضیه زیر را مطرح می‌نماییم:

- همتایاب پیشنهادی در مقایسه با همتایاب لائو فرآیند همتایابی را ارتقاء می‌بخشد.

مشابه بخش اول و به منظور آزمون این فرضیه، نتایج کسب شده از همتایاب لائو و همتایاب پیشنهادی را در یک سناریوی درخواست وب‌سرویس مورد مقایسه قرار می‌دهیم. شکل ۱۱ میزان اشتباه‌های مثبت و منفی را بر اساس نمونه درخواست ذکر شده و با بکارگیری همتایاب لائو نمایش می‌دهد.

شکل ۱۱. بررسی تعداد اشتباه‌های مثبت و منفی حاصل از همتایابی نمونه درخواست توسط همتایاب لائو (تعداد ۳ خوشه)

همانگونه که مشاهده می‌شود میانگین میزان اشتباه‌های منفی در همتایاب پیشنهادی در مقایسه با همتایاب لائو کمتر می‌باشد. شکل‌های ۱۲ و ۱۳ نیز به طور مشابه نمودارهای دقت و یادآوری دو همتایاب را برای دو درجه بازیابی ۵۰ و ۵۵ نمایش می‌دهند.

on Knowledge and Data Engineering, 2009, 21(6), pp. 800-813.

[5]Yaguinuma, C.A., et al., "A Fuzzy Ontology-Based Semantic Data Integration System," Journal of Information & Knowledge Management. 2011, 10(3): 285-299.

[6]Na Xue, Suling Jia, Jinxing Hao and Qiang Wang, "Scientific Ontology Construction Based on Interval Valued Fuzzy Theory under Web 2.0". Journal of Software, AUGUST 2013, VOL. 8, NO. 8.

[7]Greenwood M, Nenadic G, "Lexical profiling of Existing Web Directories to Support Fine-Grained Topic-Focused Web Crawling". In: Proc. of the Corpus Profiling for IR and NLP Workshop, 2008, London.

[8]Koller D and Sahami M. "Hierarchically classifying documents using very few words". In: Douglas H. Fisher, editor, Proceedings of ICML-97, 14th International Conference on Machine Learning, Nashville, Tennessee. Morgan Kaufmann Publishers, San Francisco, California, 1997, pp. 170-178.

[9]Wang X, Vitvar T, Kerrigan M, and Toma I. "A qos-aware selection model for semantic web services". In: Asit Dan and Winfried Lamersdorf, editors, ICSOC, 2006, volume 4294 of Lecture Notes in Computer Science, Springer, pp. 390-401.

[10]Hartmann J, Spyns P, Giboin A. "Methods for ontology evaluation", Research Project#: IST-2004-507482IST, Commission of the European Communities, 2005.

[11]Fenza G, Loia V, Senatore S. "A hybrid approach to semantic web services matchmaking". International Journal of Approximate Reasoning, 2008, Volume 48, pp. 808-828.

[12]Bobillo F, Straccia U. "Fuzzy Ontology Representation using OWL2". International Journal of Approximate Reasoning, 2011, 52(7), pp.1073-1094.

[13]Bobillo F, Sharifi E, Ebadzadeh M.M, ASkari. Moghadam R. "On Fuzzy Semantic Web Services". In: Proceedings of the 19th IEEE International Conference on Fuzzy Systems (FUZZ-IEEE 2010), Barcelona (Spain), 2010, pp. 2418-2423.

[14]Sharifi E, ASakri. Moghadam R, Bobillo F, Ebadzadeh M.M. "A Fuzzy Framework for Semantic Web Service Description, Matchmaking, Ranking and Selection". In: Proceedings of the 8th International Conference on Fuzzy Systems and Knowledge Discovery (FSKD 2011), China, 2011, vol1, pp.621-625.

[15]Tsetsos V, Anagnostopoulos Ch, and Hadjiefthymiades S. "On the evaluation of semantic web service matchmaking systems". In: Proceedings of the European Conference on Web Services, Washington, DC, USA. IEEE Computer Society, 2006, pp. 255-264.

چارچوب پیشنهادی لائو و همکاران و استفاده از توده متون جمع آوری شده مرتبط با حوزه، فرآیند تولید هستان شناسی حوزه فازی صورت پذیرفت. به منظور ارزیابی کیفیت هستان شناسی حوزه تولید شده توسط این روش، به بررسی نحوه تاثیر آن در فرآیند توصیف ویژگی‌های کارکردی وبسرویس‌های معنایی پرداختیم. نتایج حاصل از ارزیابی بیانگر این واقعیت بود که فرآیند همتایابی وبسرویس‌های معنایی در حالتی که اعلان‌های وبسرویس توسط هستان شناسی حوزه فازی توصیف گردیده‌اند نتایج بهتری ارائه می‌نماید. این نتایج با هستان شناسی فازی حوزه تولید شده توسط روش لائو و همکاران مقایسه گردید و بهبود محسوسی مشاهده شد. در حقیقت ارتقای کیفیت تولید هستان شناسی حوزه فازی توسط روش پیشنهادی تاثیر مستقیم و مثبتی بر نتایج حاصل از همتایابی وبسرویس‌های معنایی گذاشته است. مهمترین جنبه تاثیرگذاری را می‌توان از این منظر مد نظر قرار داد که با آشکار شدن روابط رده‌بندی فازی جدید بین مفاهیم موجود در هستان شناسی حوزه فازی امکان توصیف اعلان‌های وبسرویس جدید فراهم می‌گردد.

در واقع، بکارگیری هستان شناسی‌های حوزه فازی با کیفیت این امکان را فراهم می‌سازد تا ارائه‌دهندگان وبسرویس بتوانند ویژگی‌های کارکردی وبسرویس‌های مدنظرشان را با توجه به روابط رده‌بندی فازی بین مفاهیم با قابلیت انعطاف بیشتری اعلان نمایند. از طرف دیگر این امکان برای درخواست‌کنندگان وبسرویس نیز فراهم می‌گردد که به شکلی منعطف بتوانند درخواست وبسرویس خود را توصیف نمایند. نتیجه منطقی این دو پیشرفت، ارتقای فرآیند همتایابی وبسرویس‌های معنایی می‌باشد.

مرجع‌ها

[1]Cimiano P, Hotho A, Staab S. "Learning concept hierarchies from text corpora using formal concept analysis". Journal of Artificial Intelligence Research, 2005, Volume 24, pp. 305-339.

[2]Lee Ch, Jian Z, and Huang L. "A Fuzzy Ontology and Its Application to News Summarization". In: IEEE Transactions on Systems, Man and Cybernetics, 2005, Part B 35.5. pp. 859-880.

[3]Tho Q, Hui S, Fong A, and Hoang Cao T. "Automatic fuzzy ontology generation for semantic web". In: IEEE Transactions on Knowledge and Data Engineering, 2006, volume 18(6), pp. 842-856.

[4]Lau R.Y.K., Song D, Li Y, Cheung C.H., Hao J.X. "Towards A Fuzzy Domain Ontology Extraction Method for Adaptive e-Learning". IEEE Transactions